

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Keh rää jä

**Vanhoja
suomalaisia
kauhunovelleja**

**Toim.
Juri
Nummelin**

Kehrääjä

Kehrääjä

Vanhoja suomalaisia
kauhunovelleja

Toim. Juri Nummelin

Kustantamo Helmivyö
Turku 2019

Kehräätä: vanhoja suomalaisia kauhunovelleja

Toim. Juri Nummelin

ISBN 978-952-7211-28-1

Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Lukijalle

Kauhukirjallisuus on yksi kirjallisuuden suuria trendejä 2000-luvulla, myös Suomessa, jossa monet nuoret kirjailijat ovat ottaneet rohkeita askelia kauhun tuomiseksi kotimaiseen kirjallisuuteen. Samalla he ovat kirjoittaneet teoksia, jotka voisivat ilmestyä myös ulkomailla.

Suomessa on kuitenkin kirjoitettu kauhukirjallisuutta jo ensimmäisistä suomenkielisistä proosateoksista alkaen. Kaarlo Bergbomin ja Aleksis Kiven tuotannossa on selviä kauhukirjallisia vaikutteita, ruotsinkielisessä kirjallisuudessa esimerkiksi Zacharias Topelius oli merkittävä kauhukirjailija. 1800- ja 1900-luvun vaihteessa nähtiin ensimmäinen kotimaisen kauhukirjallisuuden laajempi aalto, samoin myöhemmin 1920-luvulla, jolloin Tulenkantajat toivat mannermaisia ja eksoottisia vaikutteita kirjallisuuteen. Kristian Korpin eli Mika Waltarin *Kuolleen silmät* on tämän ajan tunnetuin teos, mutta sen lisäksi ilmestyi muitakin kauhukirjoja. Lukemistolehdissä kauhukirjallisuus on elänyt koko 1900-luvun ajan.

1980-luvulla alkoi nousta esiin kauhun uusi aalto muun muassa Boris Hurtan ja Kari Nenosen teoksissa, ja tuolloin isotkin kustantajat kiinnostuivat lajityy-

pistä ulkomaisten bestseller-kirjailijoiden ansiosta. 2000-luvulla pienkustantajat ovat tuoneet esille lukuisia uusia kauhukirjailijoita, ja Marko Hautalan ja Tiina Raevaaran kaltaiset kirjailijat ovat julkaisseet teoksiaan isojen kustantajien kautta.

Suomalaisen kauhukirjallisuuden historia on kuitenkin suureksi osaksi tuntematonta ja tutkimatonta, muutamia artikkeleita ja paria antologiaa lukuun ottamatta. *Kebrääjä* on yksi etappi lajityypin pitkän, mutta ohuen ja katkelmallisen historian haltuunotossa. Kirjaan on valittu 16 novellia tai muuta tarinaa aina Jaakko Juteinin *Kummituksista* (1819) alkaen, ja se etenee useiden 1800-luvun esimerkkien kautta 1920-luvun kulta-aikaan ja päättyy toisen maailmansodan loppuvuosiin. Mukana on tunnettuja kirjailijoita, kuten teokselle nimen antanut Arvid Järnefelt, ja unohdettuja tai tyystin tuntemattomia kirjailijoita, kuten Matti Kurikka ja T. Syväkari.

Kustantaja on pyrkinyt selvittämään tekstien oikeuksienhaltijat, mutta epäselvissä tapauksissa pyydämme ottamaan yhteyttä.

Kiitos Janne Järviselle ideoista teoksen valinnoissa.

Turussa 30.11.2018

Juri Nummelin

Jaakko Juteini

Aaviit kirkossa

Vähäisessä kaupungissa nähtiin joku kerta aavisten yöllä ruumiita kanniskelevan. Mutta ihmeellistä: yhtenä yönä tapahtui, että he kulkivat ulos portista, ehkä Kirkko-piha oli keskellä kaupunkia. Kantajat olivat mustissa, mutta saatto-joukossa oli jokaisella raiti hartioidella, ja sen korkean ruumiin arkun päällä musta vaippa levitettyinä. Tätä ihmettä ei voinut paraskaan käsittää, että aaviit nyt kulkivat pois kirkosta, ehkä he ennen aina olivat kirkoon käsin kulkeneet. Tämä tapaus päätettiin nyt merkitsevän jotain suurta vahingoa kaupungille taikka kirkolle. Aamulla havattiin myös, että ennustus kirkolle oli toteen käynyt; sillä varkaat olivat

yöllä varastaneet mitä kirkossa kelpaavaa oli, sekä hopiat, messu-vaatteet, että raha-arkun. Muutaman päivän perästä löyttiin ruumiin paarit ja raha-arkku särjettynä metsässä kaupungin portin takana.

Jokainen kyllä arvaa itse, mitä nämät aaviit olivat, jotka ruumiita yöllä kanniskelivat.

Fredrika Runeberg

Manalan neito

“Elämä on rakkautta.”

Tahdotko kuulla tarinaa Kalman tyttärestä?

Tummana vyöryy Tuonen virta. Ken häämöittää sumussa sen rannalla? Ken lähestyy Manalan pimeätä pirttiä?

Kalma seisoo rannalla. Hän kutsuu Manalan tyttäriä: “Kalman tyttäret, Tuoni lähestyy tummaa kotiansa, vahva valtiijas, maan herra, lähestyy saaliillensa. Komea on tuomansa saalis. Kalman tytär, sisaristasi nuorin, tartu airoihin, siirrä venho, virran toiselle rannalle.”

Jo soljuu venho verkalleen tummaa vettä. Hiljaisin aironvedoin soutaa Tuonelan tyttö. Katseensa tähtää kauvas, tuonne missä lähestyy Tuoni. Kenen voimakas, kaikki kadottava hävityksen ruhtinas mukanaan tuopi? Kalpea nuorukainen, vartesi osottaa voimaa joka jäntereessä, miten olet antanut itsesi voittaa? Molemmiin puolin ylpeätä otsaasi riippuvat uhoittelun kiharasi, nyrkkiin pusertunut kätesi pitää vielä suurta säilää ja vielä viipyy vihan leima ohimoillasi, vielä veri rintasi haavasta punaisena pulppuaa. Sinun oli voima, sinun oli kauneus, miksi sallit Tuonen viedä sinut mukanaan?

Mutta silloin kuului kantelon kieliltä sävel. Vieno tuulahdus värähytti valjua vettä, laulu kajahti, sointuivat sanat. Kalmattaren venho pysähtyi. Tuoni ei pysähtynyt, riensi vaan yhtä menoansa eteenpäin.

“Liian on myöhäistä, vanha laulaja,” huusi Kalmattar rannalta. “Ei Tuoni tempaamaansa saalista takaisin anna. Jouduta lauttaasi. Manalasta ei kenkään palaja.”

Mutta täyteläisempänä kaikui laulu, voimakkaampina soivat sanat. Sanan valta voitti raudan vallan. Voimatonna hervahti Tuonen saalista kohden ojennettu käsi. Nuorukainen aukaisi silmänsä.

Uhkaavana kajahti hämärässä Kalman ääni: “Haa, vanhus siellä ylhäällä, vieläkö loitsujasi luet? Kohta

on kuitenkin valtasi lopussa.”

Mutta vanhossa istui Kalmatar. Hän katseli väräh-tämättä nuorukaista. Sävelten soidessa kirkastui vähi-tellen katse, silmästä vierähti kyynel, ensimmäinen siel-tä kiertynyt.

Taaskin kaikui Kalman ääni uhkaavana pimeässä: “Kalmatar, sinä äitisi nuorin, mene, seuraa paennutta saalista ulos maailmaan, kiinnittäy hänen kupeeseen-sa, ime veri haavastansa, voima lihaksistansa. Tuo emosi kotiin takaisin ryöstetty saalis. Ei elämä saa kuolemaa voittoa! Kalmatar, mene!”

Heräävän nuorukaisen vieressä seisoi Kalmatar, kuni niityllä öinen sumu. Nyt kohotti nuori sotilas päätänsä ja syleillen häntä seisoi Kalmatar, iloiten sii-tä, että saisi viedä hänet kotiin asuntoonsa. Mutta sil-loin huusi nuorukainen: “Väisty, aave inhottava, maa-du maahan maan hyväksi, jos sä sieltä tullut lienet, tahi ilmahan asetu, kotis kurja jos on siellä, tahi vai-puos vetehen, kalojen jos sisko lienet, tytär mustien murien.”

Kamalan katseen loi Kalmatar nuorukaiseen, mutta häntä katsellessaan kiertyi taaskin kyynel hänelle sil-mään ja kuni laskehtiva sumu, kuni häämöttävä varjo haihtui hän pois.

Mutta omassa kodissaan uhkeassa Hamilassa lepä-si kalpea nuorukainen vuoteellansa. Vieressä istui äiti

ja sively haavoitettua hiljaa ihmevoiteella ja sitoi hienoja siteitä haavoille.

Loitompana seiso i rikas tyttö, joka oli luvannut tulla haavoitetun morsioksi, mutta hän ei puhunut mitään, seiso vaan ovella katsellen huoneeseen. Silloin suhahti viileä tuulahdus ovesta hänen vieressään ja samassa seiso Kalmatar haavoittuneen vieressä. Kauhistuneena peräytyi nuori morsian ja kaatui tunnottomana kartanolle. Sairas tahtoi nousta häntä auttamaan, mutta äiti asetti hänet varovasti takaisin vuoteelle ja voimakas nuorukainen lepäsi siinä kuin lapsi, äidin rientäessä taintunutta auttamaan.

Mutta hiljaa kuiskasi Kalmatar: "Suudelman jos huulillesi soisin, olisit omani, mutta, oi, emoni kartanoissa, joissa kadotus ja hävitys asustavat. Rakkaus on elämää. — Miksi lempisi kuolon neito? Suo vain joskus seisoani vuoteesi vieressä, joskus nähdä sinut onnellisena rinnalla sen, jonka sydämessä lämmin veri ja ehkä lämmin rakkauskin asuu, mutta joka ei kuitenkaan saata sua rakastaa kuin minä. Elä tyynnä polloista pois elämästä, valosta, luotasi!" Ja Kalmatar painoi kalpean otsansa ristissä-olevia käsiänsä vastaan nuorukaisen edessä, joka kammolla katseli häntä ja käski häntä poistumaan.

Taas vilahtikin Kalmatar pois. Ainoastaan tiedottoman tytön vieressä viivähti, silitti lempeästi kylmillä

käsillään kultaisia kiharoita ja laski kätensä hänen otsalleen. Mutta kun neito silmänsä aukaisi, hiipi poloinen huoaten pois.

Puron reunalla istui sitten Kalmatar ja lauloi hiljaa itseksensä:

“Kalmatar, oi, kaukomieli,
Miksi lämpöä sä etsit,
Lämpöä ja iloisuutta?
Riemuako emollasi
Tuonelassa tummaisessa?
Riemuako siskoillasi
Manan mustissa majoissa?
Riemua en etsikkänä,
Etsin lämmön pisaraista
Pientä, kuin on sydämessä
Pääskyn, linnun pienemmänkin,
Kukan hennoimmankin syissä,
Tomuhiukan helmasessa.
Valon sädettä mä etsin,
Kipunaista himmeätä,
Pienoista, kuin perhon silmä.
Mut on lämpöä vain hällä.
Hän on yksin valo, ilo,
Hän, mi sinut, raukka, hylkäs!
Tainnu, tainnu, Tuonen neito,
Valhe-unta ällös nähkö!”

Yöt ja päivät valvoi Kalmatar nuorukaisen vieressä tämän nukkuessa. Ummistuneita silmiä hän yhäti lemmellä katseli ja kalpealle poskellensa levisi vienon rusohohteen vivahdus. Mutta nuorukainen heräsi ja tuulosen lailla pakeni poloinen pois. Ja taas lauloi Manalan neito:

“Jospa oisin sirkku pieni
Jota armas kuuntelevi!
Oisin edes kukka vieno,
Jonka taittoi kullan käsi!
Tuulahduksena jos saisin
Poskiansa virvoitella,
Valoisa ois kohtaloni.
Luoja lempeä, mun salli
Lumihiuteheksi tulla
Suortuvilla sulavaksi!
Tahi kuplaseksi vainen
Käsillänsä haihtuvaksi!
Taikka mullan tuhkaseksi
Jota asteleisi armas!”

Aika kului edelleen. Sairas parani ja lähti niin eräänä päivänä morsiamensa vanhempain luo ja sanoi: “Antakaa mulle neito, viedäkseni hänet vaimokseni kotiini.” Mutta neitosen äiti vastasi: “Ken nopsan hir-

ven kytkeä tahtoo, ei pidä viipyä. Ken kiitävää koskenkuohua tavoittaa, ei saa odottaa. Hirveä nopeampi, kosken vettä häilyvämpi on neidon mieli. Tyhjän pesän tapaa vitkastelija. Reipasta nuorukaista, eikä kalpeata sairasta, rakastaa neidon sydän ja pois kera rikkaan kosijan lähti hän etelään.”

Nuorukainen ei sanonut sanaakaan, mutta kultaiset kihlat kädessä musertuivat muruiksi, jotka tunkeutuivat käteen hänen astuessaan ulos ovesta palatak-sensa kotia. Hän ei sitä huomannut.

Nuorukaisen rinnalla asteli Kalmatar, kalpea neiti. Hän vilvoitti hehkuvaa poskea, hän laski kätensä nuorukaisen sydämelle ja tynnnytti sen tuimaa, tulista tykintää. Nuorukainen heittäytyi alas nurmikolle. Vielä viipyi hänen vieressään Kalmatar. Hän seurasi onnetonta ilomielin, sillä tämä ei häntä nyt karkoittanut, mutta voi, siksi vaan, ett’ei häntä huomannut.

Hiljemmin hyökyi vilvoittunut veri nuorukaisen suonissa, helpotti jo hehkuva poltto sydämen, vaime-ni silmänkin vihainen vimma Tuonen neitosen hoi-taessa. Mutta silloin heräsikin nuorukainen tajuamaan ulkomaailmaa ja huusi harmistuneena: “Poistu, peikko! Miksi minua vainoot?” Ja usvana haihtui neidon haamu pois.

Mutta synkässä hongikossa keski-yön myrskyssä lauloi Kalmatar:

“Peitä, yöhyt, Kalman tyttö,
Ett’ei silmä häntä keksi!
Riehu rajusiivin, myrsky,
Ääntä ett’ei kuulis korva!
Sakene, oi synkkä metsä,
Jott’ei jalka luokses löydä!
Kätke helmahasi raukka,
Toivoton mi yksin onpi!
Elämässä, kuolossakin
Kaikilla on toivo vielä.
Tuonen tytti tuietuinen
Toivoa ei tunnekkana!

Mutta lännestä tuli kansanjoukkoja yli meren. Tu-
lella ja miekalla he maata hävittivät, vajottivat maa-
han jumalien alttarit ja pyhäköt. Ja yhtenä miehenä
nousivat Suomen nuorukaiset muukalaisia vastusta-
maan ja Suomen joukkoja johti Kalmattaren lemmikki.

Vaan valtavana vyöryi vierasten virta Suomen jouk-
koja vastaan, yhä etemmäksi tunkeutuivat muukalai-
set. Ja Suomen nuorukaiset kaatuivat, kuin kaatuu
honka kirveen-iskusta, sillä heidän jumaliensa valta
oli kukistettu ja Voimakas Jumala taisteli muukalais-
ten puolesta.

Kalmattaren nuorukainen seiso i vielä yksin pystyssä

Suomalaisella kauhukirjallisuudella on pitkä, mutta kapea historia. Tätä historiaa esittelee **Juri Nummelinin** kokoama *Kehrääjä*, joka sisältää kuusitoista kauhunovellia arkistojen kätköistä. Mukana on tunnettuja kirjailijoita, kuten teokselle nimen antanut **Arvid Järnefelt**, ja unohdettuja tai tyystin tuntemattomia kynäilijöitä, kuten **Matti Kurikka** ja **T. Syväkari**. Tarinoissa tapaamme aaveita, muumioita, vampyyreja ja ihmissusia, mutta myös pelottavia ihmishirviöitä. Teoksessa on Juri Nummelinin lyhyt esipuhe ja asiantuntevat kirjailijaesittelyt.

Kustantamo Helmivyö

9 789527 211281